

Trekvlinders in 1950

door

B. J. LEMPKE

(Elfde jaarverslag)

(slot)

13. Herse convolvuli L. De eerste immigrant werd 14 Juni te Melissant gezien (HUISMAN), gevolgd door nog 7 andere in dezelfde maand op dezelfde plaats. In Juli werd de vlinder ook op andere plaatsen (Limburg, Noord-Holland) waargenomen. Reeds half Augustus werden enkele verse, blijkbaar hier geboren exx. gesignaleerd en vooral tegen het eind van de maand liep het aantal vrij sterk op. Top op 26-VIII met liefst 33 exx.! Tot in de eerste week van September blijft het aantal goed op peil: 3-IX nog 29 exx. Daarna neemt het echter snel af en na 8-IX komt het geen enkele datum meer tot 10 per dag. De slotdatum is 16 October, toen het laatste ex. te Vollenhove werd gezien (WINTERS).

Rupsen en poppen werden in 1950 weinig vermeld, maar voor de vlinders werd het hoogste aantal genoteerd, dat we tot nog toe bereikt hebben. Ook bij deze soort heeft het ongunstige najaar natuurlijk veel bedorven.

V i n d p l a a t s e n (alle stadia). Lbg. : Neercanne, Maastricht, Brunsum, Amstenrade, Roermond, Swalmen, Steyl, Blitterswijk. N.B. : Deurne, Moergestel, Oisterwijk, Haaren, Tilburg, Waalwijk, Bergen op Zoom, Z.H. : Melissant, Vlaardingen, Rijswijk, Oudewater. N.H. : Heemstede, Aerdenhout, Zandvoort, Santpoort, IJpolder, Amsterdam, Hilversum, Bussum, Naarden, Koog aan de Zaan, Purmerend, Middellie, Beemster, Enkhuizen, Camperduin. Utr. : Rhenen. Gdl. : Wageningen, Vaassen, Apeldoorn, Teuge, Zutphen, Warnsveld. Ov. : Rijsen, Wierden, Almelo, Denekamp, Vollenhove. Fr. : Oosterwolde, Schiermonnikoog. Gr. : Marum.

A a n t a l w a a r g e n o m e n e x x. : 355 vlinders, 3 rupsen, 15 poppen.

14. Macroglossum stellatarum L. 12 Mei werden gelijktijdig te Wasenaar en Santpoort de eerste exx. van het seizoen gezien. 3 Juni begint een tot begin Augustus regelmatig doorlopende rij van waarnemingen. Het dagtotaal blijft aanvankelijk laag, doch begin Juli loopt het vrij sterk op (2-VII totaal 31 exx., 8-VII totaal 34 exx., 27-VII totaal 23 exx.). Deze vrij hoge getallen zijn in hoofdzaak te danken aan waarnemingen op slangenkruid in het Noordhollandse duingebied.

Half Augustus begint de in Nederland geboren generatie te verschijnen. Ook bij deze vlinders is heel duidelijk de fatale invloed van het weer te bespeuren: geen enkele dag bereikt het totaal aan waargenomen exx. het getal 5! Wel moet ook deze generatie zich hier voortgeplant hebben, want 9 September werden bij Amsterdam 3 rupsen gevonden. Enkele exx. gelukte het nog het buiten tot vlinder te brengen en zo wordt nog tot in October hier en daar een eenzame kolibrie-vlinder gezien, de laatste 19-X te Aerdenhout. Binnenshuis werden nog in November 2 exx. gesignaleerd: het ene 4 November te Steyl, dat 20 December nog leefde (Broeder ANTONIUS), het andere 20-XI in de huiskamer te Maastricht (J. MAESSEN).

Uit de 3 noordelijke provincies kwam geen enkele melding binnen,

van de Waddeneilanden alleen 1 van Texel op 19 Juli. Dat het jaartotaal toch nog belangrijk beter is dan in de twee voorafgaande jaren, is uitsluitend te danken aan het vrij grote aantal immigranten. De beide Nederlandse generaties leverden in totaal slechts 47 waarnemingen op!

Aantal waargenomen exx.: 355.

15. *Celerio euphorbiae* L. Slechts 1 vlinder werd 28 Aug. te Swalmen op licht gevangen, een ex. dus van de tweede generatie. Het aantal verzamelde rupsen was vrij bescheiden en beperkte zich tot enkele vindplaatsen in het Maasdal en de omgeving van Lobith. Het is te hopen, dat deze laatste vindplaats niet al te zeer een pleisterplaats van *euphorbiae*-verzamelaars wordt! Een aardige vondst deed H. VAN OORSCHOT, die in Mei 5 poppen bij Wijk bij Duurstede uit de grond wist te halen.

Vindpl. (alle stadia): Lbg.: Roermond, Swalmen, Beesel, Baarlo. Utr.: Wijk bij Duurstede. Gdl.: Lobith.

Aantal waargenomen exx.: 1 vlinder, 65 rupsen, 5 poppen.

16. *Lithosia quadra* L. Zeer opvallend is de vooruitgang van deze vlinder vergeleken bij alle 10 voorafgaande jaren, al moet hier onmiddellijk aan toegevoegd worden, dat deze toename uitsluitend tot Limburg beperkt bleef. Buiten deze provincie werden slechts 2 exx. gezien! De data lopen van 17 Juli tot 15 Augustus, maximum op 9 Augustus.

Vindplaatsen. Lbg.: Heerderberg, Geulem, Epen, Vaals, Heerlen, Amstenrade, Aerwinkel (tussen St. Odiliënberg en Posterholt), Swalmen, Steyl. Gdl.: Aalten, Apeldoorn.

Totaal aantal waargenomen exx.: 35.

17. *Peridroma saucia* Hb. Ook deze soort was aanmerkelijk beter dan in de beide voorafgaande jaren, al werd het geen record. Van de anders zo zeldzame Mei-exx. werden er 3 gezien: op 20 en 26 Mei te Middellie en op 24 Mei te Neercanne. Dan komen pas weer in Juli een 4-tal waarnemingen, maar pas tegen eind Augustus begint de toch in hoofdzaak bij ons voorkomende herfstgeneratie, die tot ver in October doorvloog. Slotdatum.: 20-X een ex. te Swalmen. De dagtotalen zijn, zoals steeds het geval is, laag. Het maximum is slechts 6 exx. (op 23 September).

Vindplaatsen. Lbg.: Neercanne, Epen, Swalmen, Steyl. N.B.: Haaren. Z.H.: Den Haag, Leiden. N.H.: Aerdenhout, Haarlem, Heemskerk, Amsterdam, Zaandam, Middellie, Den Helder. Ov.: Deventer. Fr.: Leeuwarden.

Aantal waargenomen exx.: 53.

18. *Spaelotis ravidata* Schiff. Weer een soort met een, zij het dan ook zeer bescheiden, recordaantal! Zoals ook GORTER reeds opmerkte (1951, Ent. Ber. 13: 322) wijst het feit, dat zij nu al enige jaren op dezelfde vindplaatsen wordt waargenomen, er wel op, dat de vlinder (weer?) inheems is. Verdere observatie blijft evenwel nodig. In Noord-Brabant werd alleen de eerste generatie gezien (van 23 Juni tot 22 Juli), terwijl in Gelderland een paar exx. van de veel minder voorkomende herfstgeneratie gevangen werden (op 5 en 11 September).

Vindpl. N.B.: Haaren, Sint Michielsgestel. Gdl.: Hatert.

Aantal waargenomen exx.: 10.

19. *Leucania albipuncta* F. Hoewel ten Noorden van de grote rivieren niet het aantal van 1949 bereikt werd, was het in vergelijking met de

daaraan voorafgaande jaren toch zeer goed te noemen. Opmerkelijk is het zeer talrijke voorkomen van de vlinder in het Zuiden van het land geweest. Zo zag HUISMAN *albipuncta* te Melissant meer dan in enig voorafgaand jaar, terwijl NIES te Deurne meer *albipuncta*'s dan *gamma*'s waarnam. Ook het personeel van het Leids Museum verzamelde bij het kasteel Neercanne en omgeving een grote serie. Zo opvallend is het aantal in de bovenhelft van het land in elk geval niet geweest. De vlinder werd hier gezien van 11 Mei tot 7 October, stellig in 3 generaties, waarvan de derde evenwel zeer zwak geweest is.

Vindplaatsen. Z.H. : Vlaardingen, Den Haag, Oegstgeest. N.H. : Aerdenhout, Haarlem, Hilversum, Middellie, Den Helder. Utr. : Utrecht, Rhynauwen, Zeist, Amerongen. Gdl. : Wolfheze, Garderbroek, Wezep, Apeldoorn, Twello, Zutten, Eefde, Warnsveld, Gorsel, Aalten, Elten. Ov. : Deventer, Diepenveen, Rijssen, Ambt-Delden, Almelo, Vollenhove. Fr. : Leeuwarden.

Aantal waargenomen exx. : 178.

20. *Leucania l. album* L. Aanmerkelijk minder dan in 1949, doch als we dit recordjaar uitschakelen, is 1950 vergeleken met alle voorafgaande toch ongetwijfeld een goed jaar voor de vlinder geweest. De Juli-generatie werd alleen in het begin van de maand slechts op 3 plaatsen waargenomen (Brunsum, Amstenrade en Aalten). Het gros werd, zoals gewoonlijk, in de herfst gezien (7 September tot 25 October).

Het begint er inderdaad op te lijken, alsof ook *l. album* inheems is geworden. Het is toch wel zeer gewenst, dat iemand in de herfst tracht eieren te krijgen. Volgens een mededeling van een van mijn Engelse kennissen komen de rupsen dan na enige weken uit, doch nadat ze de eischaal opgegeten hebben, gaan ze onmiddellijk overwinteren. De eieren worden in rijen gelegd in opgerolde dode bladeren van *Phalaris arundinacea* L., maar ongetwijfeld zal ook wel een ander grof gras genomen kunnen worden. Natuurlijk moeten de overwinterende rupsjes buiten bewaard worden. Pas dan zal een enigszins betrouwbare conclusie mogelijk zijn.

Vindplaatsen. Lbg. : Vaals, Brunsum, Amstenrade, Swalmen. Gdl. : Hatert, Aalten, Warken, Warnsveld. Ov. : Deventer, Wierden.

Totaal aantal waargenomen exx. : 29, dus nog geen 10% van 1949!

21. *Heliothis armigera* Hb. Van deze allerzeldzaamste *Heliothis* werden in 1950 drie exemplaren gevangen! 20 Augustus werd het eerste ex. gezien te Aerdenhout (VAN WISSELINGH), gevolgd door een tweede op 4 October te Swalmen (LÜCKER) en een derde op 7 October te Brunsum (DIETEREN).

22. *Xylena exsoleta* L. Slechts 1 ex. werd van deze zo zeldzame uil gevangen: 5 Maart te Eindhoven (NEIJTS).

23. *Hoplodrina ambigua* Schiff. Met de sterke *atalanta*-trek is de plotselinge toename van *ambigua* ongetwijfeld het evenement van het trekseizoen-1950 geworden. Ook bij deze soort kan er weinig twijfel aan bestaan, dat zij op het ogenblik bij ons inheems is. Toch blijft het natuurlijk zaak voorlopig het wel en wee van dergelijke nieuwe aanwinsten voor onze fauna nauwkeurig te volgen. Ik betwijfel trouwens sterk, of alles, wat in de herfstmaanden in Nederland aan *ambigua*'s gevangen werd, werkelijk afstamt van een eerste Nederlandse generatie. Immers, van

deze werd slechts één enkel ex. gezien (4 Juni, Den Haag, HARDONK)¹⁾. En verreweg het grootste deel der in Zuid-Limburg door het personeel van het Leids Museum buitgemaakte serie werd op 3 dagen in Augustus (15, 18 en 21) bijeengebracht, terwijl geen der andere in Limburg verzamelende entomologen een enkel ex. zag. Dit wekt toch wel de indruk van een golf van dieren, die in korte tijd langs de Sint Pietersberg voorbijtrok. Ook bij *ambigua* blijft verder waarnemen dus stellig geboden.

De uiterste data van de tweede generatie waren 10 Augustus (Den Haag, HARDONK) en 20 September (Deurne, NIES).

V i n d p l a a t s e n. Lbg.: Cannerbos en omgeving kasteel Neercanne, 47 exx. (Leids Museum); Sint Pietersberg, 24 exx. (id.) (maar geen enkel ex. op de Heerderberg, waar ook verzameld werd!). N.B.: Deurne, 1 ex. (NIES). Z.H.: Melissant, 1 ex. (HUISMAN); Den Haag, 2 exx. (HARDONK) + 1 ex. (VAN DORM). Gdl.: Aalten, 29 exx. (VAN GALEN). Ov.: Deventer, 1 ex. (LUKKIEN). Fr.: Leeuwarden, 1 ex. (CAMPING). Addendum: Swalmen, 10 exx. (LÜCKER).

T o t a a l a a n t a l w a a r g e n o m e n e x x . : 119!

24. *Catocala fraxini* L. Van het blauwe weeskind werden 4 exx. gemeld, zeker geen slechte prestatie. 5 Augustus werd bij Rijs een ex. dood op een pad in het Rijsbos gevonden (O. DE VRIES). 16 Aug. had HARDONK te Den Haag een ex. op de smeer, dat evenwel ontsnapte. 23 Aug. werd een ex. te Leiden gevangen (J. KROON). En 27 September werd een ex. te Swalmen verzameld (Mevr. PIJERS).

25. *Plusia gamma* L. 28 Februari trof BOLDT te Berg en Dal 2 overwinterende rupsen aan, zoals bekend een heel zeldzame vondst in ons land. Een daarvan was 26 Maart volwassen, maar beide dieren kwamen helaas om het leven. 2 Mei werd de eerste vlinder te Goes gezien en onmiddellijk begint daarmee de doorlopende reeks immigranten-data. Aanvankelijk is het aantal bescheiden, maar reeds op 22-V worden 46 exx. geteld! Een belangrijke stijging zet echter in de tweede helft van Juni in: 145 exx. op 24-VI, 298 op 28-VI, 513 op 1-VII, 1149 op 2-VII, 1201 op 15-VII! Zo lang *gamma* nauwkeurig geteld wordt, dus sinds 1947, zijn dergelijke aantallen zo vroeg in het jaar nog nimmer waargenomen. Ongetwijfeld moet in 1950 een zeer sterke immigratie plaats gevonden hebben.

Na half Juli zakt het aantal flink af, doch dagen met 300 tot 500 exx. zijn voorlopig nog geen uitzonderingen. Pas in Augustus is de daling werkelijk heel duidelijk. Alleen 9, 23 en 31 Aug. komen nog boven 300 (uitgezonderd 20-VIII, waarover later). Deze daling zet zich in September voort, hoewel omstreeks de helft van deze maand toch weer een nieuwe top vast te stellen is, al is deze dan ook zeer bescheiden vergeleken met die van Juli. Na 13-IX komt geen enkele dag meer tot 100 exx., al blijft *gamma* nog lang present. De laatste datum in de vrije natuur is 16 November (Haarlem, W. KLEIN SCHIPHORST). 27 November vond KAIJADOE nog een ex. binnenshuis te Oegstgeest en 12 December Mej. K. H. DUIN een zeer vers dier te Maarsbergen.

Opmerkelijk is, dat de tot nog toe elk jaar optredende herfsttop nu bijna geheel ontbreekt. Ook van schade aangericht door *gamma*-rupsen is mij niets bekend geworden. Zeer waarschijnlijk mogen we hieruit con-

¹⁾ En 20 Juni Leeuwarden (CAMPING). Noot bij corr.

cluderen, dat het natte weer voor de larven hoogst nadelig is geweest. Het zou zeker aan te bevelen zijn laboratoriumproeven met deze dieren te nemen om te zien hoe ze reageren op grote vochtigheid.

Trek. Rechtstreekse trek is niet waargenomen, maar wel verschijnselen, die hier sterk op wijzen. 15 Juli vloog de vlinder bij De Treek massaal, 5 Augustus was bij mooi weer geen enkel ex. te zien (J. H. TUTEIN

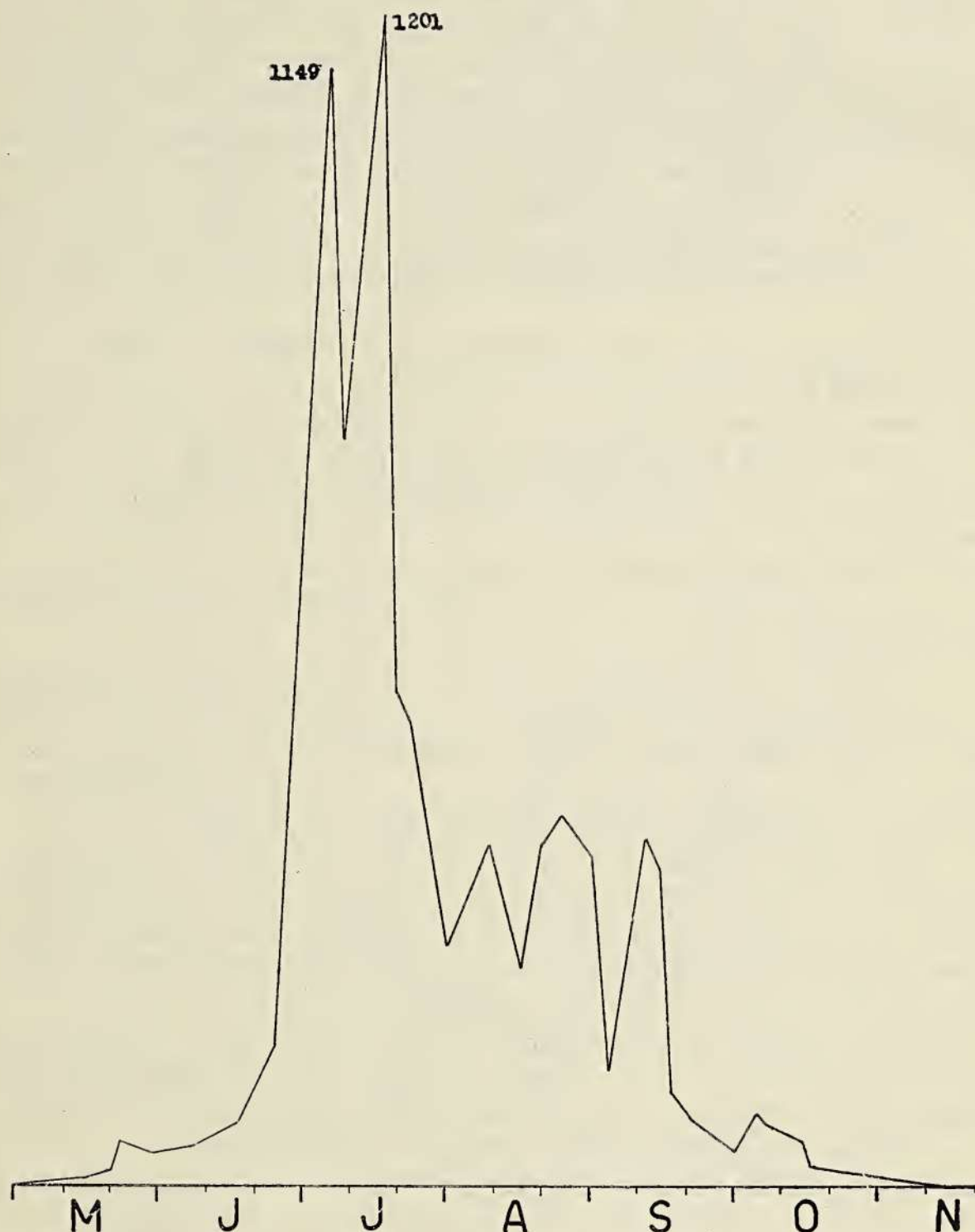

Fig. 3. Diagram van de vluchten van *Plusia gamma* L. in 1950.

NOLTHENIUS). 20 Augustus zag KRUSEMAN op Oost-Vlieland enige duizenden exx. langs de stuifdijk tussen Vlieland en Oert, terwijl ook meer landinwaarts veel exx. vlogen, maar de dag te voren vloog er nog geen enkel ex. en de volgende dag was aan de Westkant van Ameland eveneens geen enkel ex. te zien. Ongetwijfeld hebben we in dit geval met een zwerm te doen, die natuurlijk niet in het diagram verwerkt is (bij de totaalstelling aangenomen als 3000 exx.).

M e r k e n. Frater F. DE MAST merkte tussen 5 Juli en 8 Sept. 26 exx., die 's avonds te Haaren (N.-B.) op de lamp afkwamen. Alleen op 6 Juli kwam een 's morgens losgelaten ex. terug.

Bloem wa a r n e m i n g e n. Zeepkruid (*Saponaria officinalis* L.), dagkoekoeksbloem (*Melandrium rubrum* Garcke), avondkoekoeksbloem (*Mel. album* Garcke), grijskruid (*Berteroa incana* D.C.), teunisbloem (*Oenothera*), wilgenroosje (*Epilobium angustifolium* L.), rode klaver (*Trifolium pratense* L.), witte klaver (*Tr. repens* L.), bonen (*Phaseolus*), dophei (*Erica Tetralix* L.), Phlox, smeerwortel (*Symphytum officinale* L.), slangenkruid (*Echium vulgare* L.), Nepeta, bosandoorn (*Stachys silvatica* L.), Monarda, lavendel (*Lavandula*), liguster (*Ligustrum*), Dahlia, driedelig tandzaad (*Bidens tripartitus* L.), kamille, St. Janskruid (*Senecio Jacobaea* L.), knoopkruid (*Centaurea Jacea* L.), kaukasische korenbloem (*Centaurea caucasica*), biggenkruid (*Hypochaeris radicata* L.), kogeldistel (*Echinops sphaerocephalus* L.), Afrikaantjes (*Tagetes*).

T o t a a l a a n t a l w a a r n e m i n g e n : 29529, dus bijna het dubbele van 1949!

26. *Plusia confusa* Stephens. Ook deze vlinder is op het ogenblik vrij zeker inheems, daar hij op een paar plaatsen nu al enige jaren achtereen waargenomen is. Ik geef echter onmiddellijk toe, dat dit hoogstens een aanwijzing is.

Van 3 generaties werden exx. gezien: in Mei 1 van de eerste, van 15 Juli tot 3 Augustus 7 van de tweede, en van 31 Aug. tot 30 Sept. 10 van de derde.

V i n d p l. Lbg. : Cannerbos, 22 Mei 1 ex. (Leids Mus.); Heerlerheide, 1 ex. (VAN MASTRIGT); Swalmen, 5 exx. van de tweede gen. en 6 van de derde (verschillende verz.). Gdl. : Aalten, 1 ex. op 3 Aug. en 1 op 6 Sept. (VAN GALEN); Warnsveld, 1 ex. op 31 Aug. (WILMINK).

T o t a a l a a n t a l w a a r g e n o m e n e x x. : 18.

27. *Nycterosea obstipata* F. Niet minder dan 8 exx. werden in 1950 gevangen, een voor deze soort zeer goed getal. De data liggen tussen 19 Juli en 21 Augustus, zodat alle ongetwijfeld tot dezelfde generatie behoren. Het weer is blijkbaar te ongunstig geweest om hier nog een herfstgeneratie voort te kunnen brengen.

V i n d p l. Lbg. : Heerderberg, 19 Juli ♂, 20 Juli ♀ (Leids Mus.); Neercanne, 20 Aug. ♂, 21 Aug. ♀ (id.). N.H. : Aerdenhout, 7 en 16 Aug. telkens een ♀ (VAN WISSELINGH); Den Helder, 12 Aug. een ♀ (J. LUCAS). Fr. : Lccuwarden, 21 Juli ♂ (CAMPING).

Conclusie. Voor de dagvliegers gemiddeld vrij ongunstig door het slechte herfstweer, voor vele avondvliegers een zeer gunstig jaar.

Summary

The eleventh report on the Dutch migrating Macrolepidoptera mentions the following particulars:

1. *Iphiclides podalirius* L. 1 specimen.
2. *Pieris brassicae* L. 6 flights were observed. See map, fig. 1.
3. *Pieris rapae* L. 4 flights, partially combined with *P. brassicae*. See map.

Moreover 3 flights in which the species could not be identified.

4. *Pontia daplidice* L. No immigration observed. Only still flying in a small area of the prov. of N.-Holland.

5. *Colias hyale* L. Much less than in 1949, only 274 specimens. Esp. the 3rd gen. was very weak.

6. *Colias croceus* Fourcroy. In July and August rather good, but then less and less owing to the bad weather. Yet a distinct new generation in October! Better than *hyale*, 480 specimens.

7. *Leptidea sinapis* L. 10 specimens, all in the South of Dutch Limburg, the highest total ever reached in Holland.

8. *Vanessa atalanta* L. Very good year for this species, though the bad weather spoiled much of course. Some flights observed, among which one of about 3000 specimens on 26 August. See map, fig. 1. The total number for the year was more than twice that of 1949.

9. *Vanessa cardui* L. Very mediocre, much less than in 1949. A very feeble second Dutch generation about the end of September. Strongly influenced by the bad weather.

[Mr. D. PIET, when crossing by ship from Europe to Surinam observed a small migration of *cardui* at 23° N. long. and 41° W. lat. on 17 October 1950. See Ent. Ber. 13 : 314, 1951.]

10. *Issoria lathonia* L. Bad year for the species, only 494 specimens observed. Especially the autumn brood very weak.

11. *Polyommatus coridon* Poda. 4 specimens, all in Dutch Limburg.

12. *Acherontia atropos* L. Good year for this species. 41 moths is the highest number ever recorded!

13. *Herse convolvuli* L. Very good year. 355 moths, the highest number ever observed.

14. *Macroglossum stellatarum* L. Good immigration, but two very feeble Dutch generations. No doubt strongly influenced by the weather. Only 355 specimens.

15. *Celerio euphorbiae* L. Only 1 moth, but 65 caterpillars on the banks of Meuse and Rhine.

16. *Lithosia quadra* L. Much better than in any of the 10 preceding years! 35 moths, but almost all in Dutch Limburg.

17. *Peridroma saucia* Hb. Again much better than in the two preceding years, though not reaching the number of 1947.

18. *Spaelotis ravidata* Schiff. 10 specimens, the highest number ever observed. Probably locally indigenous now.

19. *Leucania albipuncta* F. Not so numerous as in 1949, but yet present in fair numbers. Certainly 3 gens., but the third very weak.

20. *Leucania l. album* L. Much less than in 1949, 29 specimens. Possibly indigenous now.

21. *Heliothis armigera* Hb. 3 specimens of this very rare moth.

22. *Xylena exsoleta* L. Only 1 specimen.

23. *Hoplodrina ambigua* Schiff. Suddenly strongly advanced in number! No less than 119 specimens, but only 2 of the first generation. Possibly indigenous now.

24. *Catocala fraxini* L. 4 specimens.

25. *Plusia gamma* L. Very strong immigration, but the two generations born in Holland not in striking numbers, the autumn brood even weak as compared with other years. The wet weather seems to have strongly reduced the caterpillars. Two larvae which had safely hibernated, were found in February.

26. *Plusia confusa* Stephens. No less than 18 specimens in 3 generations. Possibly indigenous now.

27. *Nycterosea obstipata* F. 8 specimens, a very good number for Holland.

The day flying species were almost all badly influenced by the heavy rains which started already in August and continued the whole autumn. But many of the night flying ones reached top figures, possibly favoured by the relatively high night temperatures.

Corrections. In fig. 1, p. 342, the numbers 13 and 18 must be reversed. On p. 343, line 12 from bottom, 30 must be 3a.

Amsterdam-Z. 2, Oude IJselstraat 12III, Juni 1951.

Een slecht seizoen of niet? Entomologen, en vooral lepidopterologen, zijn nogal gauw geneigd een seizoen „slecht” te noemen. Laten we echter niet vergeten, dat zulke klachten vooral van de rasechte verzamelaars komen, die nu eenmaal pas in hun nopjes zijn, als ze een flink aantal „goede” soorten in handen gekregen hebben. Wat is er niet gefoeterd op 1950, en lees nu alleen maar het trekverslag over dat jaar, om te zien, hoe belangwekkend dat geweest is.

Ook over 1951 schijnt men tot nog toe weinig enthousiast te zijn. Maar ik heb al geschreven over de vele *Lythria*'s bij Huizen. En 19 Juli zwierf ik een paar uur met mijn vriend TOLMAN bij Soest rond. Ook daar: meer *Lythria*'s, dan we de laatste jaren gewend waren. *Thymelicus lineola* O. en *T. sylvestris* Poda (*flava* Brünnich) in vele prachtige exx. Op de hei vrij veel *Pseudoterpna pruinata* Hufn., veel verse *Ematurga atomaria* L., veel *Ortholitha plumbaria* F. (de echte) en zeer veel *Plebejus argus* L., een van mijn favorieten. Altijd is het weer een genot naar die kleine prachtige diertjes te kijken, wanneer ze met half open geklapte vleugels de voorste en de achterste langzaam langs elkaar schuiven. Wat betekent dat toch? Of wanneer ze elkaar het hof maken. Het ♀ zit met snel trillende vleugels op een spriet, het ♂ net zo er recht tegenover.

Plotseling vliegt hij op, het spelletje begint weer van voren af aan nadat de dieren wat om elkaar gedraaid hebben, of de twee partners scheiden zich. Het zou wel de moeite lonen het gedrag van *argus* even haarfijn te ontleden als dat met *semele* gebeurd is! Ik weet wel, dat dit allemaal heel gewone dieren zijn, maar bepalen die niet beter het karakter van een seizoen dan de rariteiten, die men maar af en toe te zien krijgt? — Lpk.

Afdelingsvergaderingen. De Afdeling „Noord-Holland en Utrecht” zal dit winterseizoen nog vergaderen op 29 Nov., 23 Jan. en 5 Maart, telkens om kwart voor 8 in Hotel „Krasnapolsky”.

De Afdeling „Zuid-Holland” zal op 12 Dec. en 12 Maart vergaderen in Hotel „Terminus” te Den Haag en op 13 Febr. in het Rijksmus. v. Nat. Hist. te Leiden. De Afdelings-Secretarissen.

Biston betularia L., f. *carbonaria* Jordan. Uit gesprekken met verschillende lepidopterologen is mij gebleken, dat de verspreiding van de zwarte vorm niet overal hetzelfde in ons land is. Ik zou het zeer op prijs stellen, wanneer ieder verzamelaar mij wilde schrijven, hoe in zijn streek de verhouding typisch-zwart ongeveer is in verband met de samenstelling van de tekst voor Catalogus XI. — Lpk.